

vzaymodeystvyaya. Uchebnoe posobyе / Pod red. Ya.L. Koloynskoho. – SPb.: Rech', 2007. – 240 s. 3. **Osnovy etyky spilkuvannya z osobamy z invalidnistyuu:** navchal'no-metodychnyy posibnyk / za red.akad. V.M. Syn'ova; Min-vo osvity i nauky, molodi ta sportu Ukrayiny, Nats.ped. un-t imeni M.N. Drahomanova, In-t korektsiynoyi pedahohiky ta psykholohiyi. - K.: NPU imeni M.P.Drahomanova, 2012. – 150s. 4. **Platonov K.K.** Struktura y razvytye lychnosti / K.K. Platonov. – M.: Nauka, 1986. – 254s. 5. **Psykholohichni tekhnolohiyi pidhotovky maybutnikh psykholohiv:** monohrafiya /V.V. Voloshyna. – Vinnytsya: TOV «Nilan-LTD», 2015. – 391 s. 6. **Semychenko V.A.** Puty povыshenyaya efektyvnosti yzuchenyya psykholohyy / Valentyna Anatol'evna Semychenko. – K.: Mahystr-S, 1997. – 124s. 7. **Syn'ov V.M.** Korektsiyna psykhopedahohika. Olihofrenopedahohika: Pidruchnyk. – Chastyna 2. Navchannya i vykhovannya ditey. – K.: Vyd-vo NPU imeni M.P. Drahomanova, 2009. – 224s. 8. **Syn'ov V.M.** Ukrayins'ka korektsiyna pedahohika ta psykholohiya na shlyakhu do intehratsiyi u svitovyy prostir / pedahohika dukhovnosti: postup u tretye tysyacholittya, Materialy mizhnarodnoyi naukovozy konferentsiyi: K., 2005.- S. 175-180.

Авторський внесок: Синьов В.М. – 50%,
Шульженко Д.І – 50%.
Дата відправлення статті 18.03.17 р.

УДК 376-056.36(075.8)

А.В. Сімко
7kort@ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПСИХОМОТОРНОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ

Відомості про автора: Сімко Алла Володимирівна, кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри логопедії та спеціальних методик Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Кам'янець-Подільський, Україна. Email: 7kort@ukr.net

Contact: Simko Alla, PhD, senior lecturer in speech therapy and special techniques Kamianetz-Podilskiy Ivan Ohienko National University, Kamianetz-Podilskiy, Ukraine. Email: 7kort@ukr.net

Сімко А.В. Особливості розвитку психомоторної активності дітей. У статті здійснено теоретичний аналіз наукових досліджень вітчизняних та зарубіжних дослідників щодо проблеми психомоторного

розвитку та рухової активності дітей. Розглянуто дослідження щодо вияву відмінностей прояву психомоторної активності дошкільників 4-7 років з вродженими, або рано набутими, вадами інтелектуальної сфери та дітей з нормативним розвитком. В результаті були визначені особливості психомоторної активності у дітей з розумовою відсталістю та дітей з нормативним розвитком дошкільного віку. Встановлено, що діти дошкільного віку з вродженими або рано набутими стійкими органічними порушеннями пізнавальної діяльності поступаються за показниками психомоторної активності в спілкуванні, грі, вольовій регуляції дітям з нормальним психофізичним розвитком. Доведено, що недостатня психомоторна активність гальмує психічно обумовлені розумові та моторні дії. Психомоторика є невід'ємною складовою всіх форм активності дитини, в яких вона виявляє себе як індивід, індивідуальність, особистість. У процесі онтогенезу дітей формуються їх психомоторні уміння і розвиваються психомоторні якості.

Ключові слова: психомоторика, психомоторна активність, психомоторний розвиток, розумово відсталі діти.

Симко А.В. Особенности развития психомоторной активности детей. В статье осуществлен теоретический анализ научных исследований отечественных и зарубежных исследователей по проблеме психомоторного развития и двигательной активности детей. Рассмотрены исследования по выявлению различий психомоторной активности дошкольников 4-7 лет с врожденными или рано приобретенными, недостатками интеллектуальной сферы и детей с нормальным развитием. В результате были определены особенности психомоторной активности у детей с умственной отсталостью и детей с нормальным развитием дошкольного возраста. Установлено, что дети дошкольного возраста с врожденными или рано приобретенными стойкими органическими нарушениями познавательной деятельности уступают по показателям психомоторной активности в общении, игре, волевой регуляции детям с нормальным психофизическим развитием. Доказано, что недостаточная психомоторная активность тормозит психически обусловленные умственные и моторные действия. Психомоторика является неотъемлемой составляющей всех форм активности ребенка, в которых она проявляет себя как индивид, индивидуальность, личность. В процессе онтогенеза детей формируются их психомоторные умения и развиваются психомоторные качества.

Ключевые слова: психомоторика, психомоторная активность, психомоторное развитие, умственно отсталые дети.

Simko A.V. Features of psychomotor activity of children. The article deals with the theoretical analysis research of domestic and foreign researchers on the problem of psychomotor development and motor activity of children. We consider research on expression differences manifestation

psychomotor activity preschoolers 4-7 years with congenital or acquired early, impaired intellectual sphere and children with regulatory developments. As a result, we found out that the features of psychomotor activity of children with mental retardation and children with the regulatory development of preschool age. Found that preschool children with congenital or early acquired persistent organic impaired cognitive functions inferior psychomotor activity indicators in communication, play, volitional regulation of children with normal mental and physical development. The causal relationship between motor activity and mental activity in functional bodies such as cause and effect constantly changing places. We determined that the movement disorder inhibits the activity of mind and reducing mental activity inhibits motor activity of the child. It is proved that the lack of mental psychomotor activity slows due to mental and motor performance. Psychomotor an integral part of all forms of activity of the child, in which it manifests itself as an individual, personality, personality. During ontogeny children formed their psychomotor skills and develop psychomotor quality.

Key words: psychomotor, psychomotor activity, psychomotor development, mentally retarded children.

Постановка проблеми. Дослідниками встановлено, що діти дошкільного віку з вродженими або рано набутими стійкими органічними порушеннями пізнавальної діяльності поступаються за показниками психомоторної активності в спілкуванні, грі, вольовій регуляції дітям з нормальним психофізичним розвитком. Причинно-наслідковий зв'язок між моторною активністю і активністю психіки у функціональних органах такий, що причина і наслідок постійно міняються місцями. Порушення рухів гальмує активність психіки, а зменшення активності психіки гальмує моторну активність дитини.

Найважливішим атрибутом і способом існування матерії є рух, який у найбільш загальному тлумаченні можна розглядати, як зміну взагалі, як взаємодію матеріальних систем. Матерії без руху, а руху без матерії не існує. Отже, матерія має здатність до саморуху, іншими словами, в ній містяться елементи активності як процесу, що характеризується сукупністю змін. Ці зміни можуть зумовлюватись як самим об'єктом, його внутрішніми протиріччями, що опосередковують впливи навколишнього середовища, так і зовнішніми чинниками, які своєрідно виявляються в матеріальній системі відповідно до своєї сутті та особливостей стану об'єкта. Переважання внутрішньої детермінації щодо змін системи над зовнішньою свідчить про її активність[8]. Коли науковці розглядають активність психіки як суб'єктивно-ідеальну форму відображення, то наштотвхуються на певні труднощі в її поясненні. Психічне відображення також має внутрішню і зовнішню детермінацію, проте психіка активна і об'єктивується в роботі м'язів. Отже, коли досліджується психомоторика, то вивчається як матеріальна, так і ідеальна активність суб'єкта в їх єдності [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В.В. Клименко зазначає: «...мислення як властивість душі й живий рух як властивість тіла – це не дві різні субстанції (за Д. Декартом), а два атрибути, тобто дві властивості притаманних людині, душі і мислячого тіла. Отже, у будь-якому живому русі з одного боку – мислення із другого – рух людини злиті в одну, неподільну єдність... Живий, доцільний рух відбувається слідом за бажанням разом з відомостями про уявні наслідки цього руху. Без бажання або імпульсу – думки рух був би взагалі безглуздим».

В історії психологічної думки активність психіки вивчали різні дослідники. Німецький філософ-ідеаліст Г. Лейбніц запропонував поняття «аперцепція», яке означувало особливу силу духу, внутрішню активність. Вчений стверджував, що активність є і у відчуттях, оскільки вони дають людині можливість щось помітити, виділити з великої кількості перцепцій ті, які потім будуть усвідомлені. Щоправда, Лейбніц розумів співвідношення душі й тіла з позицій паралелізму. Душа і тіло підпорядковані власним законам, а їх активність узгоджується, завдячуючи «передвстановленій гармонії» між всіма субстанціями. Далі поняття «аперцепція» як синонім особливої внутрішньої активності в німецькій філософії та психології вивчали І. Кант, І. Герbart, В. Вундт.

Наприкінці XVIII століття інший німецький вчений, фізіолог і психолог Л. Ланге, експериментально досліджуючи просту сенсомоторну реакцію, встановив, що її показники в обстежуваного будуть змінюватись залежно від того, чи налаштований він на сприйняття сенсорного сигналу – стимулу, чи на майбутній рух – відповідь. Отже, тут активність психіки пов'язується з таким поняттям, як «установка». Саме попередня готовність суб'єкта до особливості виконання сенсомоторної реакції буде суттєво впливати на її показники. Реакція буде швидшою, якщо досліджуваний націлений на виконання руху – відповіді [8].

Представник німецької емпіричної психології Г.Е. Мюллер, досліджуючи пам'ять і уявлення з позицій асоціанізму, дійшов висновку, що в пам'яті діє установка на запам'ятовування. Щодо психомоторної активності, то тут важливим є відкритий автором феномен «моторної установки». Вчений виявив, що багаторазове порівняння досліджуваним двох предметів, різних за масою, викликає у нього ілюзію сприйняття і двох наступних предметів рівних за масою як нерівних. Отже, попередня неусвідомлена готовність обстежуваного виконувати один із варіантів дії є феноменом, що доводить активність психіки у її взаємозв'язку з моторикою.

Подальше вивчення установки здійснив Д.М. Узнадзе та представники його наукової школи. Переосмисливши погляди психологів різних наукових напрямків учений зауважив, що всі вони до певної міри ігнорують суб'єкта діяльності й особистість як конкурентну цілісність. Такий підхід формує хибне уявлення про поведінку як взаємодію з дійсністю окремих психічних і моторних процесів. Теорія

установки, розроблена Д.М. Узнадзе, є спробою пояснити активність живого організму як цілого з урахуванням внутрішніх і зовнішніх факторів, спробою, спрямованою на подолання постулату безпосередності в психології.

М.Г. Ярошевський пише: «Прийняте нами трактування категоріальної структури психологічного знання спонукає зарахувати поняття про установку до категорії дії (підкреслимо ще раз, що дія не повинна бути ототожнена з реакцією, м'язовим рухом, операцією та іншими змінами поведінки, які представляють тільки різні фрагменти живої дії, яку виконує індивід). Субстратом, автором дії, згідно з Д.М. Узнадзе, є цілісний суб'єкт. Дія – це не реакція організму, а акція особистості. Відповідно категорія дії першопочатково пов'язана з категорією особистості».

Щодо активності психічного відображення, то С.Д. Смірнов наголошує на важливості для цього цілісного образу світу. Водночас функціонування останнього як активного початку відображення можливе тільки тому, що сам він має діяльну і соціальну природу. Іншими словами, активність психіки нероздільно пов'язана з моторною взаємодією людини із навколишнім середовищем.

М'язова рухова активність людини у предметному світі, що впливає на неї, є зовнішнім атрибутом поведінки і діяльності, а активність психіки є внутрішньою складовою детермінації дій і вчинків суб'єкта [8]. Проблема співвідношення внутрішнього і зовнішнього в активності дитини актуальна для психологічної науки. Так, С.Л. Рубінштейн підкреслював, що зовнішні впливи викликають ефект, лише переломлюючись крізь внутрішні умови суб'єкта. О.М. Леонтьєв у своїй праці «Діяльність. Свідомість. Особистість», пояснюючи активність, писав, що внутрішнє (суб'єкт) впливає через зовнішнє і відтак себе змінює. В роботах «Основи теоретичної психології», «Психологія образу: Проблема активності психічного відображення» та «Активність (характеристики і розвиток)» здійснений загальний аналіз розвитку розуміння активності в психології.

У сучасній психологічній науці чимало праць присвячені систематизації та комплексному аналізу розвитку нормальної психіки дитини та з певними її порушеннями, у яких визнається єдність взаємодії моторних, пізнавальних і емоційних виявів психіки. Розуміння цієї психомоторної взаємодії особливо важливе для дослідження розумової відсталості як педагогічної проблеми [7].

Психомоторика є невід'ємною складовою всіх форм активності дитини, і в ній вона виявляє себе як індивід, індивідуальність, особистість. Природа дитини така, що вона схильна до рухів, до психомоторних виявів [1]. Констатуємо також, що моторику можна відносно легко зареєструвати. Це пояснює, чому в психодіагностиці широко застосовують моторні методики.

Поняття «психомоторика» запропонував І.М. Сеченов. Вчений виходив з того, що довільні рухи людини є психомоторними, оскільки

спочатку утворюється думка про необхідність рухів, а потім і самі рухи. М.О. Бернштейн відзначив, що рухи – це майже єдина форма життєдіяльності, за допомогою якої організм не просто взаємодіє із середовищем, а активно впливає на нього, змінюючи чи прагнучи змінити його в потрібному йому напрямку [1]. Навіть більше, психіка не тільки причинно зумовлює рухи, а й сама виявляється в моторних реакціях. Психомоторика є об'єктивацією всіх форм психічного відображення в сенсомоторних, ідеомоторних і емоційно-моторних реакціях та актах. Психічні процеси так чи так виявляються в скороченнях м'язів чи зміні м'язового напруження [3]. Психомоторна активність включає в себе й перцептивні та інтелектуальні компоненти [4]. Є.П. Ільїн вважає, що психомоторна сфера людини містить два великі блоки: моторні уміння і моторні якості (здібності) [3, с. 10].

Н.А. Розе розкрила психомоторні здібності дорослої людини насамперед до праці. Б.Б. Косов досліджував психомоторні здібності молодших школярів. В.П. Озеров описав психомоторні здібності спортсменів. Є.М. Сурков розкрив психомоторні особливості керування діями. Досліджуються питання психомоторики в інженерній психології, ергономіці.

Кінестезичні відчуття супроводжують пізнання. Ж. Піаже назвав першу стадію розвитку мислення дитини стадією сенсомоторного інтелекту. Психомоторика є необхідною складовою спілкування, а стимуляція рухів пальців руки сприяє розвитку мовлення. Відомо, що моторна активність підтримує кору головного мозку у стані бадьорості та працездатності (60% тонізуючих сигналів від м'язів людини). Водночас позитивний вплив на психічну діяльність має тільки оптимальна м'язова робота. Психомоторна активність є дієвим засобом регуляції психічних станів, що доведено в тілесно-орієнтованій психотерапії.

Мета статті проаналізувати психомоторну активність дітей з нормальним психофізичним розвитком та дітей зі стійкими порушеннями інтелектуальної сфери.

Виклад основного матеріалу. Пізнання дитиною світу розпочинається з рухів і моторних дій. Розглянемо особливості психомоторного розвитку дітей в дошкільному віці. Біля 50% дітей з нормальним психофізичним розвитком до чотирьох років оволодівають правильною координацією рухів рук і ніг у ходьбі, можуть змінювати ритм бігу і стрибків, самостійно одягатись і знімати простий одяг, здатні самостійно їсти і пити. В них розвивається зорово-моторна координація, вони здатні ловити м'яч, тобто спроможні до екстраполяції та мають достатню для ловіння м'яча спритність рук. Програмування і контроль за довільними діями здійснюється на основі зворотного зв'язку зорово-моторної функціональної системи. Діти можуть малювати прості фігури, створювати певні конструкції з кубиків.

Характеризуючи психомоторний розвиток дошкільників, необхідно відзначити, що латентний період реакції рук і ніг у дітей

чотирьох років – 356 м/с. З чотирьох років інтенсивно зростає частота рухів, помітно покращується їхня точність без зорового контролю. За Е.С. Вільчковським [2], у хлопчиків і дівчаток цього віку однакова швидкість бігу (2,85 м/с), проте вони відрізняються за результатами метань (4,99 м і 3,69 м).

Біля 65% дітей з нормальним психофізичним розвитком у віці п'яти років не роблять помилок у координації рухів рук і ніг у ходьбі. До 50% дітей цього віку ефективно застосовують механізм попередньої зорової аферентації, що є новим етапом розвитку зорово-моторної координації. Отже, зростає роль пропріорецептивної аферентації в керуванні довільними діями. Значно покращується функція рівноваги, діти можуть стояти на одній нозі.

У дітей віком від 4-х до 5-ти років максимальна сила м'язів згиначів кисті – 5,2 кг, а розгиначів – 4,6 кг, передпліччя відповідно – 5,4 кг і 5,0 кг, плеча – 5,5 кг і 5,5 кг, тулуба – 8,2 кг і 14,6 кг, стегна – 6,0 кг і 7,9 кг, гомілки – 4,6 кг і 6,7 кг. Латентний період реакції рук і ніг у дітей п'яти років – 308 мс. Зростає швидкість одиничного руху. З цього віку інтенсивно зростає витривалість, покращується точність відтворення амплітуд. За Е.С. Вільчковським [2], у хлопчиків і дівчаток п'яти років однакова швидкість бігу (3,52 м/с), довжина стрибка у хлопчиків – 98 см, у дівчаток – 85 см, результати стрибка у висоту відповідно – 41,4 см і 39,5 см, а дальності метань – 6,89 см і 4,26 см. Отже, найбільша різниця спостерігається в результатах метання тенісного м'яча на дальність.

Біля 80% дітей з нормальним психофізичним розвитком у віці 6-7 років не роблять помилок у координації рухів рук і ніг у ходьбі, зростає стійкість тіла (збільшується кут розвороту стопи). Спостерігається добре засвоєна спроможність стрибати, відштовхуючись двома ногами, максимально інтенсивно зростає швидкість бігу. Також покращується тонка моторика, яка має важливе значення для адаптації дитини до навчання у школі [5; 6;], уточнюється образ власного тіла.

У віці 6 років відбувається стабілізація надання переваг провідній руці. У 6-7 років максимальна сила м'язів згиначів кисті – 8,0 кг, а розгиначів 5,5 кг, передпліччя відповідно – 7,3 кг і 6,1 кг, плеча – 7,7 кг і 7,7 кг, тулуба – 10,2 кг і 24,2 кг, стегна – 7,9 кг і 13,8 кг, гомілки – 5,0 кг і 8,4 кг. Можлива довготривала робота в статичному режимі. Вік 6-7 років є сензитивним періодом розвитку здібностей до керування тривалістю м'язових напружень та диференціації просторових і часових характеристик моторних дій.

За Е.С. Вільчковським [2], у хлопчиків 6-ти років швидкість бігу 3,89 м/с, 7-ми років – 4,1 м/с, дальність стрибка у довжину відповідно – 129 см і 162 см, результат стрибка у висоту – 49,4 см і 55,7 см, дальність метання – 9,92 м і 13,4 м. У дівчаток 6-ти років швидкість бігу 3,79 м/с, а 7-ми років – 3,94 м/с, дальність стрибка у довжину відповідно – 108 см і

140 см, результат стрибка у висоту – 46,8 см і 52,5 см, дальність метання – 7,5 м і 8,41 м. Отже, знову найбільша різниця спостерігається у показниках метання.

Аналіз розуміння психомоторної активності суб'єкта є важливим завданням як для психологічної теорії, так і для педагогічної практики роботи з розумово відсталими дітьми дошкільного віку.

Щодо психомоторної активності розумово відсталих дітей А.І. Шинкарюк у своїй монографії зазначив: «Розвиток дитини як суб'єкта діяльності та спілкування, як особистості, залежить від її рухових спроможностей... Психомоторика значною мірою визначає можливості засвоєння культурно-історичного досвіду обтяженого інтелектуальними вадами учня... Соціалізація дітей з психофізичними вадами шляхом посиленої трудової діяльності та занять фізичною культурою створює нові можливості для їх психічного розвитку: організація поведінки, стимуляція утворень нових уявлень, збагачення мовлення тощо» [8, с. 294].

Отже, у дошкільників зі стійкими інтелектуальними порушеннями формування розумової сфери неминуче передбачає здійснення корекції рухових можливостей. Приєднуємося до думки А.І. Шинкарюка в тому, що корекція психомоторної активності розумово відсталих дітей є однією з основних засад розвитку їх як активних суб'єктів життєдіяльності.

Зазначимо, що у розумово відсталих дітей дошкільного віку викликає труднощі перехід від маніпуляційних психомоторних дій, які є основою гри у цьому віці, до дій, які мають входити до структури сюжетно-рольової гри і забезпечувати якісно вищі розумові операції.

Дітям 4 років зі стійкими органічними порушеннями пізнавальної діяльності складно наслідувати цілісні психомоторні дії з їх руховим складом і смисловою структурою, яка, власне, і є смислом соціально сформованої діяльності людини. Тобто вони наслідують більшою мірою самі рухи, руховий склад дії як найбільш відкритої сторони діяльності дорослого. Дозрівання опорно-рухового апарату розумово відсталих дітей є хоч і необхідною, але тільки умовою їх психомоторного розвитку. Психомоторні новоутворення формуються лише в спільній діяльності дитини з дорослим, яка впливає на комунікативно-мовленнєвий розвиток з його моторними і психологічними компонентами та на розгортання інших сторін активності.

Стійке органічне порушення пізнавальної діяльності дитини, зазвичай, супроводжується певною координаційною ригідністю. Таким дітям важко відійти від раніше засвоєних координаційних механізмів навіть в умовах, коли це однозначно доцільно зробити. Ця психомоторна недорозвиненість пояснюється патологією спеціалізованих щодо руху відчуттів і сприймань та вадами орієнтувально-дослідницьких можливостей розумово відсталих дітей.

У дітей молодшого дошкільного віку з такою патологією в психомоторній активності переважають багаточисельні мимовільні дії. У них практично немає тих дій, мета яких не повністю збігається з мотивом, навіть за умов, коли психомоторна дія є відносно простою, а мотив близький до мети. Недостатніми в розумово відсталих дітей 4 років є елементи вольових виявів для подолання м'язової втоми, яка зростає.

Діагностуючи рівень розвитку психомоторної активності розумово відсталих дітей 5 років необхідно акцентувати увагу на таких питаннях: Чи може дитина виражати і задовольняти ігрові інтереси?; Чи може дитина правильно добирати іграшки відповідно до самостійно створеного задуму гри?; Чи спроможна дитина погоджувати свої ігрові дії з іншими дітьми?; Чи може дитина дотримуватись найпростіших правил спільної гри?

Рівень розвитку спроможності до спілкування до 5 років доцільно вивчати за позаситуативно-пізнавальною, а в 6-7 років за позаситуативно-особистісною формами. Перша дає можливість засвоїти ті причинно-наслідкові взаємозв'язки між предметами матеріального світу, які дитина не може відобразити за допомогою чуттєвого пізнання. Друга форма спілкування допомагає зрозуміти соціум. У розумово відсталих дітей активність у цих формах спілкування знижена.

Важливим критерієм рівня психомоторного розвитку дітей 6-7 років зі стійкими органічними порушеннями пізнавальної діяльності є ступінь їх самоволодіння в процесі психофізичної активності. Одним з показників самоволодіння є спроможність відкласти у часі виконання дій, що відповідають наміру дитини, та обдумати шляхи і засоби реалізації наміру.

Досліджуючи наслідування, доцільно звертати увагу на те, чи повторює розумово відстала дитина найбільш відкриту діяльність дорослого, чи наслідування відображає основний смисл ситуації. Важливо визначити, чи сформувались у дітей старшого дошкільного віку зі стійкими органічними порушеннями пізнавальної діяльності уява, мотиви, що ґрунтуються на бажанні дитини відповідати вимогам дорослого, а далі й власні критерії оцінювання своїх вчинків, які дають суб'єкту активності більшої самостійності. Необхідно звертати увагу, чи відбудеться в дитини втрата безпосередності [7].

Висновки. Психіка за своєю суттю активна, що забезпечує випереджальне відображення дійсності й побудову на його основі моторної поведінки суб'єкта. Навіть більше, побудова образів психіки нероздільно пов'язана з роботою м'язів, а психомоторика є об'єктивацією всіх форм психічного відображення в рухах тіла. Психомоторика є невід'ємною складовою всіх форм активності дитини, в яких вона виявляє себе як індивід, індивідуальність, особистість. У процесі онтогенезу дітей формуються їх психомоторні уміння і

розвиваються психомоторні якості. За цими показниками психомоторної сфери хлопчики і дівчатка дошкільного віку майже не розрізняються між собою (виняток – метання м'яча на дальність).

У дітей дошкільного віку зі стійкими органічними порушеннями пізнавальної діяльності спостерігається відставання від дітей з нормальним психофізичним розвитком у виявах психомоторної активності, насамперед, у спілкуванні з дорослим, в змісті ігрових дій, в довільності керування діями.

Бібліографія

1. Бернштейн Н. А. Физиология движений и активность / Н. А. Бернштейн; под. ред. О. Г. Газенко. – М. : Наука, 1990. – 495 с. **2. Вильчковский Э. С.** Развитие двигательной функции у детей / Э. С. Вильчковский. – К. : Здоров'я, 1983. – 208 с. **3. Ильин Е. П.** Психомоторная организация человека / Е. П. Ильин. – СПб. : Питер, 2003. – 384 с. **4. Озеров В. П.** Психомоторные способности человека / В. П. Озеров. – Дубна : Феникс + , 2002. – 320 с. **5. Підготовка до школи дітей з особливими потребами в умовах сім'ї : поради батькам / за ред. В. І. Бондаря, В. В. Засенка. – К. : Науковий світ, 2005. – 256 с. **6. Роговик Л. С.** Профілактика труднощів навчання через психомоторні вправи / Л. С. Роговик // Початкова школа. – 2000. – № 11. – С. 50-52. **7. Синьов В. М.** Психологія розумово відсталої дитини: підручник / В. М. Синьов, М. П. Матвеева, О. П. Хохліна. – К. : Знання, 2008. – 359 с. **8. Шинкарьук А. І.** Психомоторно-рівнева структура активності та свободи суб'єкта / А. І. Шинкарьук. – Кам'янець – Подільський : Оіум, 2005. – 448 с.**

References

1. Bernshtejn N. A. Fiziologiya dvizhenij i aktivnost' / N. A. Bernshtejn; pod. red. O. G. Gazenko. – M. : Nauka, 1990. – 495 s. **2. Vil'chkovskij E. S.** Razvitie dvigatel'noj funkcii u detej / E. S. Vil'chkovskij. – K. : Zdorov'ya, 1983. – 208 s. **3. Il'in E. P.** Psihomotornaya organizaciya cheloveka / E. P. Il'in. – SPb. : Piter, 2003. – 384 s. **4. Ozerov V. P.** Psihomotornye sposobnosti cheloveka / V. P. Ozerov. – Dubna : Feniks + , 2002. – 320 s. **5. Pidgotovka do shkoli ditej z osoblivimi potrebami v umovah sim'i : poradi bat'kam / za red. V. I. Bondarya, V. V. Zasenka. – K. : Naukovij svit, 2005. – 256 s. **6. Rogovik L. S.** Profilaktika trudnoshchiv navchannya cherez psihomotorni vpravi / L. S. Rogovik // Pochatkova shkola. – 2000. – № 11. – S. 50-52. **7. Sin'ov V. M.** Psihologiya rozumovo vidstaloї ditini: pidruchnik / V. M. Sin'ov, M. P. Matveeva, O. P. Hohlina. – K. : Znannya, 2008. – 359 s. **8. Shinkaryuk A. I.** Psihomotorno-rivneva struktura aktivnosti ta svobodi sub'ekta / A. I. Shinkaryuk. – Kam'yanec' – Podil'skij : Oiyum, 2005. – 448 s.**

Авторський внесок: Сімко А.В. – 100%

Дата відправлення статті 11.03.17 р.